

معرفی کتاب

دکتر فریدون سیامک‌نژاد

نام کتاب:

اطلاعات کاربردی در داروخانه

نویسندگان:

دکتر فریبا احمدی‌زر، دکتر نسرین خوش‌نویس

ویرایش:

دکتر ناصر هداوند، دکتر زهرا جهانگرد رفسنجانی

نوبت چاپ:

اول - ۱۳۸۹

شمارگان:

۳۳۰۰ نسخه

ناشر:

مؤسسه فرهنگی انتشاراتی اباصالح - حیان

مبلغ:

۷۹۰۰ تومان

اطلاعات لازم برای خدمت‌رسانی بیشتر به بیمارانی که به داروخانه مراجعه می‌کنند، همیشه برای داروسازان شاغل در داروخانه مفید بوده و برای بیماران سودمند خواهد بود. برای این که یک داروساز مسؤول مشاور خوبی برای بیمار باشد اطلاعات کاربردی در داروخانه لازم است. در همین راستا و در پیش گفتار کتاب می‌خوانیم که:

سلامت در هر جامعه با ویژگی‌های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی آن جامعه همواره در ارتباط بوده و این واقعیت همیشه مبنای سیاست‌گذاری در برنامه‌های ارتقای سلامت است. سیاست‌هایی که در بخش‌های دولتی و خصوصی دنبال می‌شوند و در هر دو سطح ملی و جهانی بر سلامت تاثیرگذار هستند.

روند پیشرفت‌های پزشکی موید آن است که جامعه پزشکی و دست‌اندرکاران نظام‌های سلامت در دنیا همواره در مسیر استفاده از دانش نوین پزشکی و شیوه‌های آموزشی سلامت برای ارتقای کیفیت زندگی انسان‌ها گام برداشته‌اند و لازم است که برای جا نماندن از این قافله با به‌کارگیری بهترین و موثرترین راهکارها بلندتر گام برداریم. در سالیان اخیر توجه همگان به حلقه مفقوده‌ای است که متضمن انسجام خدمات، بهره‌وری نظام سلامت و بهره‌مندی همگانی از سلامت است که همانا تعیین و تبیین جایگاه واقعی داروسازان در حلقه درمان و در نظام سلامت بیمار محور می‌باشد. از دید راهبردی، مسایل خدمات درمانی را می‌توان از سه جنبه مهم بررسی نمود. اول هزینه‌های خدمات سلامت و دسترسی به خدمات دوم معیارهای مربوط به پوشش بیمه یا نوع خدمت

است و جنبه سوم که از همه مهم‌تر به نظر می‌رسد ساختار ارائه خدمات درمانی است که در واقع در بخش مربوط به ارائه خدمات دارویی، تاکنون به علل مختلفی آن‌چنان که باید در داروخانه‌های سطح کشور اعم از دولتی و خصوصی، شاهد ارائه خدمات دارویی علمی و مشاوره‌ای کارآمد نبوده‌ایم. به‌راستی آیا آنچه که همکاران داروساز در داروخانه خود انجام می‌دهند نماد واقعی سال‌ها تلاش و آموزش انبوه واحدهای درسی گوناگون در دانشکده‌های داروسازی است؟ و آیا داروسازان از وضعیت موجود راضی‌اند؟

واقعیت این است که اصول مشاوره دارویی با بیمار و نقش داروسازان در پایش درمان در هیچ دانشکده داروسازی به‌طور صحیح آموزش داده نمی‌شوند و آموخته‌های علمی داروسازان به‌دلیل نوع فعالیت داروخانه‌داری فعلی، در جامعه پزشکی و در جهت ارتقای سلامت به کار گرفته نمی‌شوند. کتاب حاضر حاوی مطالب ارزنده‌ای است که مطالعه آن به همکاران داروساز کمک می‌کند با یادآوری آنچه که قبلاً آموخته‌اند انگیزه‌ای برای ارائه مشاوره دارویی به پزشکان و بیماران را فراهم آورده تا با استفاده از دانش و مهارت‌های حرفه‌ای جایگاه واقعی خود را در تیم سلامت باز یابند.

کتاب در پانزده فصل نگاشته شده، که از فصل مربوط به مراقبت دارویی شروع، و با فصل مربوط به آشنایی با خدمات سازمان‌های بیمه‌گر خاتمه می‌یابد.

در پایان کتاب نیز دو پیوست شامل: مقادیر طبیعی برخی از آزمون‌های آزمایشگاهی شایع و طبقه‌بندی داروها در دوران شیردهی، آورده شده

داروخانه‌ها در تمام مدت روز مشغول ارائه خدمات دارویی می‌باشند و اکثر مردم به راحتی به آن‌ها دسترسی دارند و نیازی به تعیین وقت قبلی برای دیدن داروساز نمی‌باشد. همه این عوامل داروخانه‌ها را نخستین محل برای پاسخ‌گویی به درخواست کمک و حل مشکلات معمول سلامت جامعه می‌نماید. امروزه تقاضای جامعه برای حضور داروساز در داروخانه به‌عنوان یکی از ارکان مراقبت از بیمار، بیش از پیش ملموس است. اما از سویی کار و مشغله بیش از حد داروسازان به دلیل شلوغی داروخانه با انتظارات جامعه از ایفای نقش بهینه داروسازان در تضاد می‌باشد.

در دنیای امروز نقش حرفه‌ای مهم و برجسته داروسازان فراتر از توزیع فرآورده‌های دارویی و یا نظارت بر آن است و نسخه‌پیچی به تنهایی را نباید به‌عنوان نقطه پایانی در خدمات داروخانه در نظر گرفت بلکه بهتر است که به‌عنوان یکی از نقاط عمده پایانی شناخته شود.

مراقبت دارویی یک مفهوم زمینه‌ای تازه در عرصه فعالیت‌های داروخانه است که در میانه سال‌های دهه ۱۹۷۰ مطرح شده است. طبق فرضیه، همه شاغلان پزشکی باید مسؤولیت دارودرمانی برای بیماران خود را برعهده گیرند. این مفهوم دربردارنده خدمات و کارکردهای گوناگون است که بعضی از این‌ها جزو کارهای سنتی داروخانه و بعضی دیگر عملیات جدیدی برای داروخانه هستند.

مفهوم مراقبت دارویی دربردارنده تعهد عاطفی نسبت به سلامتی بیماران - به‌عنوان افرادی که شایسته غم‌خواری، نگرانی و دقت داروسازان هستند

است.

برای آشنایی بیشتر با این کتاب، بخش مراقبت دارویی را با هم مرور می‌کنیم:

در طی چند دهه گذشته نقش داروساز از دارو محوری به بیمار محوری تغییر یافته است. این تغییر دربردارنده مسؤولیت‌هایی است مبنی بر این که در هر جا داروهایی ارائه و مصرف می‌شوند فرآورده‌هایی با کیفیت انتخاب، تدارک، نگهداری توزیع، پخش و تجویز شوند به‌گونه‌ای که سلامت بیماران را تامین نمایند و به آن‌ها زیان نرسانند. در حال حاضر ارائه خدمات دارویی شامل مراقبت بیمار محور با همه عملکردهای شناختی مشاوره، ارائه اطلاعات دارویی، پایش دارو درمانی و همچنین جنبه‌های فنی خدمات دارویی از جمله مدیریت تامین داروها می‌باشد.

امروزه داروسازان در نقش مراقبت‌های دارویی است که می‌توانند سهم مهم‌تر و موثرتری در مراقبت بیماران داشته باشند.

با پیشرفت تکنولوژی و علم داروسازی، تغییرات زیادی در وظایف شغلی داروساز ایجاد شده و داروسازان دارای مهارت‌های قابل توجهی می‌باشند که به‌طور روزمره هم از آن‌ها استفاده می‌شود. لذا با بررسی و تجزیه و تحلیل حرفه داروسازی و وظایف داروساز می‌توان جزئیات وظایف و نیازها و وابستگی‌های مربوطه را به جامعه معرفی نموده و انتظار داشت که اداره و هدایت این حرفه به نحو صحیحی صورت گیرد.

داروسازان به‌عنوان کارشناسان و متخصصین دارویی همواره به‌صورت منبع قابل دسترس و معتمدی برای مشورت و درمان شناخته شده‌اند.

- نیز می‌باشد. با وجود این اغلب اوقات داروسازان در پذیرفتن مسؤلیت خود برای این گستره مراقبت نگرانی دارند. در نتیجه، ممکن است مراقبت داده شده را مستند، پایش و مرور نمایند. لیکن پذیرفتن چنین مسؤلیتی برای عملیات مراقبت دارویی ضروری است.

در طول بیش از چهار دهه گذشته روندی برای حرکت عملیات داروخانه از تمرکز اولیه آن‌ها در مورد نسخه‌پیچی به سوی تمرکز بر مراقبت فراگیر از بیمار وجود داشته است و نقش داروساز از ترکیب‌کننده و توزیع‌کننده فرآورده‌ها به سمت فراهم‌آورنده خدمات و اطلاعات و در نهایت عرضه‌کننده مراقبت از بیمار تغییر یافته است.

در سیستم مراقبت دارویی، وظیفه داروسازان اطمینان از مناسب بودن دارو درمانی بیماران است به‌نحوی که درمان دارویی وی دستور مجاز داشته و دارویی با بیشترین کارایی، قابل دسترس و تا حد امکان بی‌خطر تجویز شده باشد. داروساز با قبول مسؤلیت مستقیم در خصوص داروهای تجویز شده بیمار، می‌تواند در نتایج دارودرمانی و کیفیت زندگی بیماران خود سهم منحصر به فردی ایفا کند. این رویکرد جدید مراقبت دارویی نام دارد.

مراقبت دارویی شامل فراهم نمودن دارو درمانی به قصد دستیابی به نتایج مطلوب در بهبود کیفیت زندگی بیمار می‌باشد.

دارو درمانی موفق آن است که برای هر یک از بیماران به‌صورت خاص انجام شود. در اجرای دارو درمانی برای هر یک از بیماران، داروساز همراه با بیمار یک برنامه مراقبت تهیه می‌نماید. سپس بیمار می‌تواند با برعهده گرفتن بخشی از مسؤلیت

مراقبت خود در موفقیت پیامد حاصله سهیم باشد. مراقبت دارویی جزئی از دیگر خدمات مراقبت از سلامت می‌باشد و باید با همکاری بیماران، پزشکان پرستاران و دیگر عرضه‌کنندگان مراقبت از سلامت فراهم شود. داروسازان باید مسؤلیت مستقیم در ارتباط با هزینه، کیفیت و نتایج مراقبت دارویی بیماران را به‌عهده داشته باشند.

موضوع مهم دیگر در بحث مراقبت دارویی بی‌خطر بودن (safety) دارو می‌باشد. به‌علت رقابت فشرده بین سازندگان دارو ممکن است فرآورده‌های دارویی به‌صورت هم‌زمان در بسیاری از کشورها ثبت و به بازار عرضه شوند. در نتیجه اثرات نامطلوب دارویی ممکن است همیشه به آسانی شناسایی نشوند و از این رو به‌طور منظم پایش نشوند. لذا مراقبت دارویی فرآیند ساختار یافته‌ای برای پایش و شناسایی واکنش‌های نامطلوب دارویی (ADRs) در یک زمینه معین است.

چهار معیار عمده که باید در انتخاب و استفاده از دارو مورد توجه قرار گیرند عبارتند از موثر بودن ایمنی، کیفیت و ارزیابی اقتصادی.

مقصود از عرضه دارویی آرایه داروهای درست به مقدار و اشکال مصرف صحیح، با بهای معقول و با وجود استانداردهای کیفیت است. فعالیت‌هایی که در سطح عرضه دارویی انجام می‌شوند عبارتند از: ساخت دارو، توزیع دارو و نسخه‌پیچی داروها. در بسیاری از مراکز به‌ویژه در نهادهای مراقبت از سلامت هنوز این موارد به‌عنوان مسؤلیت عمده داروساز در نظر گرفته می‌شوند. این فعالیت‌ها مهم باقی می‌مانند چون در دسترس بودن داروها پیش‌نیازی برای مراقبت دارویی است.

عملیات، مدیریت استفاده از داروها در نظام سلامت مشارکت در فعالیتهای پژوهشی و مشارکت در همکاریهای بین رشتهای می‌باشد. در بعضی از کشورها به‌طور هم‌زمان اطلاعات از بیماری که جهت تهیه دارو مراجعه نموده است، دریافت شده و در کامپیوتر ثبت می‌شود و داروساز می‌تواند قبل از تحویل دارو، نسخه دارویی را با شاخص‌های منطقه مقایسه نموده و در صورت وجود اشکالاتی در دوز تجویز شده، تداخلات دارویی، داروهای مشابه هم‌زمان و دیگر مسایل مرتبط، آن را اصلاح نموده و به بیمار تحویل دهد.

فصل مربوط به داروسازی جامعه‌نگر و شیوه‌های مدیریت در داروخانه و همچنین فصل مربوط به مشاوره دارویی در آرایه داروهای بدون نسخه (OTC) از فصل‌های بارز این کتاب است. لازم به یادآوری است که این کتاب مورد تأیید کمیته کشوری تجویز و مصرف منطقی دارو واقع شده و ویراستاران کتاب نیز از دست‌اندرکاران این کمیته هستند.

در خاتمه، مطالعه این کتاب را به تمام داروسازان شاغل در داروخانه توصیه می‌کنیم.

■ مراحل مراقبت دارویی

یک مراقبت دارویی صحیح شامل مراحل زیر است:

مرحله اول: برقراری ارتباط حرفه‌ای و مشاوره با بیمار

مرحله دوم: طراحی برنامه درمانی و حل مشکلات دارویی

مرحله سوم: طراحی برنامه پایش و ارزیابی بیمار و در عملیات داروخانه نیز باید موارد زیر به‌خوبی رعایت شود:

اطمینان از متناسب بودن درمان و پیامد آن
اطمینان از متناسب بودن دارودرمانی، اطمینان از شناخت/رعایت بیمار از برنامه درمانی خویش
پایش و گزارش‌دهی پیامدها، نسخه‌پیچی (تحویل داروها و وسایل)، پردازش نسخه یا دستور دارویی آماده کردن فرآورده دارویی، عرضه داروها و وسایل به نحوی ایمن، ترویج سلامت و پیشگیری از بیماری، ارائه خدمات پیشگیرانه بالینی، مراقبت از موضوعات بهداشت عمومی و گزارش‌دهی آن‌ها، ترویج استفاده از داروها به‌نحوی بی‌خطر در جامعه، مدیریت نظام‌های سلامت، مدیریت

